

EUROOPA KOHTU OTSUS

9. veebruar 1982*

[...]

1. Rahvusvahelised kokkulepped – EMÜ ja Portugali Vabariigi vaheline kokkulepe – EMÜ asutamislepingust erinev eesmärk – Asutamislepingu sätted, mis reguleerivad tööstus- ja kaubandusomandiga seotud õiguste suhteid kaupade vaba liikumisega – Kohtu antud tõlgendus – Kokkuleppes kindlaksmääratud süsteemi ülekandmine – Mittelubatavus (EMÜ asutamislepingu artiklid 30 ja 36; EMÜ–Portugali 22. juuli 1972. aasta kokkuleppe artikli 14 lõige 2 ja artikkel 23)

2. Rahvusvahelised kokkulepped – EMÜ ja Portugali Vabariigi vaheline kokkulepe – Tööstus- ja kaubandusomandi kaitsega põhjendatud kaubavahetuse piirangud – Autoriõigused – Autoriõiguste omaniku vastuseis nende õigustega kaitstud toodete turustamisele Portugalis tema väljastatud litsentsi omaniku poolt – Lubatavus (EMÜ – Portugali 22. juuli 1972. aasta kokkuleppe artikli 14 lõige 2 ja artikkel 23)

Kohtuasjas 270/80,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel esitatud Court of Appeal of England and Wales'i (Inglismaa ja Walesi apellatsioonikohus) taotlus, millega soovitakse saada nimetatud kohtus poolleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

POLYDOR LIMITED JA RSO RECORDS INC.

ja

HARLEQUIN RECORD SHOPS LIMITED JA SIMONS RECORDS LIMITED,

eelotsust 22. juulil 1972. aastal EMÜ ja Portugali Vabariigi vahel sõlmitud kokkuleppe (EÜT L 301, 1972) artiklite 14 ja 23 tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president J. Mertens de Wilmars, kodade esimehed G. Bosco, A. Touffait ja O. Due, kohtunikud P. Pescatore, Mackenzie Stuart, A. O'Keefe, T. Koopmans, U. Everling, A. Chloros ja F. Grévisse,

kohtujurist: S. Rozès,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

kohtusekretär: A. Van Houtte,

on teinud järgmise

otsuse

[...]

Põhjendused

1. Oma 15. mai 1980. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtusse sama aasta 8. detsembril, esitas Inglismaa ja Walesi Court of Appeal EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel neli eelotsuse küsimust Brüsselis 22. juulil 1972. aastal sõlmitud ja ühenduse nimel nõukogu 19. detsembri 1972. aasta määrusega nr 2844/72 (EÜT L 301, lk 165) kinnitatud Euroopa Majandusühenduse ja Portugali Vabariigi vahelise kokkuleppe artikli 14 lõike 2 ja artikli 23 tõlgendamise kohta.

2. Põhikohtuasjas käsitletav kohtuvaidlus hõlmab autoriõiguste rikkumist, mis on suunatud kahe Briti ettevõtte, Harlequin ja Simons vastu, kes tegelevad heliplaatide impordi ja müügiga ja kes on importinud Portugalist ning turustanud Ühendkuningriigis levimuusikaansambli The Bee Gee's plaate, omamata selleks autoriõiguste omaniku või tema ainukese Ühendkuningriigi litsentsiomaniku luba.

3. Kõnealuste helisalvestiste autoriõiguste omanik RSO on väljastanud ettevõttele Polydor ainuõiguse toota ja levitada Ühendkuningriigi territooriumil nende helisalvestiste heliplaate ja -kassette. Samade helisalvestistega plaate ja kassette müüvad Portugalis kaks Portugali õigussüsteemi alusel tegutsevat ettevõtet, kellele on Portugalis väljastatud RSO litsents. Ettevõtte Simons ostis nende helisalvestistega plaate Portugalis ja importis need müümise eesmärgil Ühendkuningriiki, ettevõtte Harlequin ostis kõnealuselt ettevõttelt osa plaatidest eesmärgiga neid jaekaubandusvõrgus turustada.

4. Court of Appeal tuvastas, et Briti õigussüsteemi kohaselt on Harlequin ja Simons seeläbi rikkunud 1956. aasta Copyright Act'i (autoriõiguse seadus) artikli 16 lõike 2 sätteid. Selles lõikes nähakse ette, et tegemist on autoriõiguse rikkumisega, kui Ühendkuningriiki imporditakse ilma autoriõiguse omaniku loata tooteid, mille kohta on teada, et nende valmistamise näol on tegemist autoriõiguse rikkumisega või oleks tegemist sellise rikkumisega, kui kõnealune toode oleks valmistatud riigis, kuhu see imporditi.

5. Harlequin ja Simons väidavad seevastu, et autoriõiguse omanik ei saa seda õigust kasutada selleks, et takistada toote impordi ühenduse liikmesriiki, kui kõnealune toode on lastud autoriõiguse omaniku poolt või tema loal õiguspäraselt ringlusse Portugalis. Selle väite toetuseks osutasid ettevõtted 1972. aasta EMÜ ja Portugali vahelisele kokkuleppele (edaspidi „kokkulepe”), mis põhineb EMÜ asutamislepingu artiklitega 30 ja 36 samadel alustel ja mida seetõttu tuleks tõlgendada samalaadselt.

6. Ülalmainitud kaitsemeetme hindamiseks esitas Court of Appeal järgmised eelotsuse küsimused:

„1) Kas selle näol, et ettevõtte rakendab oma Ühendkuningriigis kehtivaid autoriõigusi Portugali Vabariigis samalaadse Portugali autoriõiguste alusel tegutseva litsentsiomaniku õiguspäraselt valmistatud ja turustatud grammofoniplaadi suhtes, on tegemist koguseliste impordipiirangutega 22. juuli 1972. aasta Euroopa Majandusühenduse ja Portugali Vabariigi vahelise kokkuleppe artikli 14 lõike 2 tähenduses?

2) Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav:

a) Kas ettevõtte selline tegevus on põhjendatud 22. juuli 1972. aasta kokkuleppe artikli 23 kohaselt seoses põhjustega, mis on seotud autoriõiguste kaitsega Ühendkuningriigis?

b) Kas ettevõtte sellise tegevuse näol on tegemist meelevaldse diskrimineerimise vahendiga või Portugali Vabariigi ja Euroopa Majandusühenduse kaubavahetuse varjatud piiramisega?

3) Kas kõnealuse 22. juuli 1972. aasta kokkuleppe artikli 14 lõikega 2 antakse Euroopa Majandusühenduses asuvatele isikutele otseseid õigusi, võttes eeskätt arvesse Euroopa Ühenduse Nõukogu 19. detsembri 1972. aasta määrust, millega antakse kõnealusele kokkuleppele õiguslik mõju?

4) Kas küsimuses 1 osutatud grammofoniplaatide Ühendkuningriiki importijal on õigus osutada enda kaitsmiseks kõnealuse 22. juuli 1972. aasta kokkuleppe artikli 14 lõikele 2, kui mõni ettevõtte süüdistab teda oma autoriõiguste kahjustamises Ühendkuningriigis?“

7. Euroopa Kohtu varasema kohtupraktika kohaselt on juhul, kui tööstus- ja kaubandusomandi õiguse omanik realiseerib oma õigust, kusjuures see tegevus hõlmab ka autoriõiguse kaubanduslikku realiseerimist, takistades seejuures teisest liikmesriigist pärineva toote, mis on selles liikmesriigis lastud õiguse omaniku poolt või tema teadmisel seaduslikult ringlusse, importimist teise liikmesriiki, tegemist koguselise piiranguga samaväärse toimega meetmega asutamislepingu artikli 30 tähenduses, mis ei ole põhjendatud tööstus- ja kaubandusomandi kaitsega seotud põhjustega vastavalt asutamislepingu artiklile 36.

8. Kahes esimeses küsimuses, mida tuleb käsitleda koos, on sisuliselt küsitud, kas kokkuleppe artikli 14 lõiget 2 ja artiklit 23 tuleb tõlgendada samamoodi. Sellele küsimusele vastamiseks tuleks neid sätteid analüüsida lähtuvalt kokkuleppe eesmärgist ja ülesandest ning kokkuleppe kehtimise taustast.

9. Asutamislepingu artikli 228 kohaselt tekitab kokkuleppe kohustusi samaaegselt nii ühendusele kui ka selle liikmesriikidele. Kokkuleppe asjaomased sätted on sõnastatud järgmiselt:

Artikli 14 lõige 2. Koguselised impordipiirangud kaotatakse hiljemalt alates 1. jaanuarist 1973 ja koguseliste impordipiirangute samaväärse toimega meetmed hiljemalt alates 1. jaanuarist 1975.

Artikkel 23. Kokkulepe ei välista impordipiirangute [...] kohaldamist, mis on õigustatud [...] tööstus- ja kaubandusomandi kaitsega. Sellised keelud või piirangud ei kujuta endast siiski meelevaldse diskrimineerimise vahendit ega liikmesriikidevahelise kaubanduse varjatud piiramist.

10. Preambuli kohaselt on kokkuleppe eesmärgiks tugevdada ja laiendada ühenduse ja Portugali vahel olemasolevaid majandussidemeid ja tagada võrdsete konkurentsitingimuste juures kaubanduse ühtlane areng, mis toetab Euroopa ühist väljaarendamist. Selle eesmärgi saavutamiseks on kokkuleppe pooled otsustanud üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe (GATT) vabakaubanduspiirkondade loomist käsitlevate sätete kohaselt järk-järgult kõrvaldada nendevahelise kaubavahetuse peamised takistused.

11. Kõnealuse üldlepingu XXIV artikli lõike 8 kohaselt tuleb vabakaubanduspiirkonna all mõista „kahest või enamast tolliterritooriumist koosnevat rühma, mille vahel on kaotatud tollimaksud ja muud piiravad kaubanduseeskirjad [...] vabakaubanduspiirkonda moodustavatelt territooriumidelt pärinevate toodete põhikaubanduse osas“.

12. Ülalmainitud eesmärki silmas pidades on kokkuleppe suunatud sellele, et liberaliseerida kaubavahetus ühenduse ja Portugali vahel. Kokkuleppe artikli 2 kohaselt kohaldatakse kokkulepet, võttes arvesse teatavate toodete jaoks sätestatud erikorraldust, ühendusest ja Portugalist pärinevate toodete suhtes, mis vastavad Brüsseli nomenklatuuri gruppidele 25 kuni 99.

13. Seejuures nähakse artiklitega 3–7 ette tollimaksude ja nendega samaväärselise toimega maksude kaotamine ühenduse ja Portugali vahelises kaubanduses. Sama põhimõtet kohaldatakse artikliga 14 koguseliste piirangute ja nendega samaväärselise toimega meetmete suhtes. Kõnealuseid sätteid täiendab artikkel 21, millega keelatakse diskrimineeriva loomuga rahandusmeetmed ja finantstoimingud, ning artikkel 22, millega keelatakse kõik piirangud kaubandusega seotud väljamaksete osas. Lisaks sellele on kokkuleppe artiklites 26 ja 28 sätestatud teatavad konkurentsi, riigiabi ja dumpinghindadega seotud eeskirjad. Artikli 32 kohaselt luuakse ühine komitee, mille ülesandeks on lepingu haldus ja selle nõuetekohase täitmise järelevalve.

14. Kokkuleppe sätted, mis käsitlevad ühenduse ja Portugali vahelise kaubanduse piirangute kaotamist, lähtuvad mitmes aspektis asutamislepingu sätetest, millega kaotatakse ühendusesisese kaubanduse piirangud. Ettevõtted Harlequin ja Simons on toonud välja kokkuleppe artikli 14 lõike 2 ja artikli 23 sarnasuse asutamislepingu artiklitega 30 ja 36.

15. Samas ei ole see sõnastuse sarnasus piisavaks põhjenduseks, et kanda kokkuleppega kehtestatavasse süsteemi üle ülalmainitud kohtupraktikat, millega ühenduse õigussüsteemis määratakse kindlaks suhted tööstus- ja kaubandusomandi kaitse ja kaupade vaba liikumisega seotud eeskirjade vahel.

16. Kõnealuse kohtupraktika ulatust tuleb hinnata lähtuvalt ühenduse eesmärkidest ja tegevusest, nii nagu need on sätestatud asutamislepingu artiklites 2 ja 3. Nagu Euroopa Kohus on juba varasemalt seoses erinevate olukordadega rõhutanud, on asutamislepingu eesmärgiks saavutada ühise turu kehtestamise ja liikmesriikide majanduspoliitika järk-

järgulise lähendamise kaudu siseriiklike turgude sulandumine ühiseks turuks, millel on siseturu tunnused.

17. Neid eesmärke silmas pidades on Euroopa Kohus andnud eeskätt oma 22. juuni 1976. aasta otsuses (kohtuasi 119/75: Terrapin, EKL, lk 1039) asutamislepingu artiklitele 30 ja 36 sellise tõlgenduse, et tööstus- ja kaubandusomandit käsitlevate siseriiklike seadustega sätestatavatel kaitsemeetmetel ei või olla sellist mõju, mis soodustab siseriiklike turgude eraldatust, ning et seetõttu ei saa liikmesriigi õigusaktidega kaitstud tööstus- ja kaubandusõiguse omanik nõuda nende õigusaktide kohaldamist selleks, et takistada sellise toote importimist, mis on pandud õiguspäraselt ringlusse teises liikmesriigis kas õiguse omaniku enda poolt või tema teadmisel.

18. Kaalutlused, mis viisid asutamislepingu artiklite 30 ja 36 sellisele tõlgendamisele, ei kehti kokkuleppega kindlaks määratud ühenduse ja Portugali suhete puhul. Kokkuleppe vaatlemisel on võimalik tuvastada, et selle sätetel, millega keelatakse igasugustest tingimustest sõltumatult teatavad piirangud ühenduse ja Portugali vahelisele kaubandusele, sealhulgas koguselised piirangud ja samaväärse toimega meetmed, ei ole EMÜ asutamislepingu sätetega samasugused eesmärgid, kuivõrd viimase eesmärgiks on, nagu ülalpool mainitud, ühtse turu moodustamine, millel oleks niivõrd kui vähegi võimalik, kõik siseturu tunnused.

19. Sellest tuleneb, et kokkuleppe puhul võib kaubavahetusele seatavaid piiranguid õigustada tööstus- ja kaubandusomandi kaitsega seotud põhjustega, kuid samad põhjendused ei ole vastuvõetavad ühenduse ulatuses.

20. Antud juhul on selline vahetegemine seda asjakohasem, et ühenduse ja Portugali vaheliste suhete raames ei ole selliseid vahendeid, mida ühendus kasutab selleks, et ühisturu tingimustes saavutada ühenduse õigusaktide ühetaolist kohaldamist ja õigusaktide vaheliste erinevuste järkjärgulist kaotamist.

21. Eelnevast tuleneb, et Portugalist pärit toodete ühendusse importimise keeld, mille aluseks on autoriõiguste kaitse, on kokkuleppe alusel loodava vabakaubanduskorralduse raames kokkuleppe artikli 23 esimese lause kohaselt põhjendatud. Riikliku kohtu järeldustest ei tulene mitte ühtegi asjaolu, mis võimaldaks käsitleda autoriõiguste realiseerimist antud konkreetsel juhul meelevaldse diskrimineerimise vahendina või kaubanduse varjatud piiramisena kõnealuse artikli teise lause tähenduses.

22. Seetõttu tuleb kahele esimesele küsimusele vastata, et selle näol, kui autoriõiguste omanik või tema volitatud isikud realiseerivad liikmesriigi õigusaktidega kaitstud autoriõigusi autoriõiguste omaniku antud litsentsi alusel Portugali Vabariigis õiguspäraselt valmistatud ja turustatud grammofoniplaatide suhtes, on tegemist tööstus- ja kaubandusomandi kaitsega seotud põhjustega kokkuleppe artikli 23 tähenduses ja seega ei ole sel juhul tegemist ühenduse ja Portugali vahelise kaubanduse piiramisega, mis on keelatud kõnealuse kokkuleppe artikli 14 lõikega 2. Sellise tegevuse näol ei ole tegemist meelevaldse diskrimineerimise vahendiga ega ühenduse ja Portugali vahelise kaubanduse varjatud piiramisega.

23. Võttes arvesse kahele esimesele küsimusele antud vastuseid, ei ole kolmandale ja neljandale küsimusele vajadust vastata.

Kohtukulud

24. Kohtule oma märkused esitanud Ühendkuningriigi valitsuse, Saksamaa Liitvabariigi valitsuse, Taani Kuningriigi valitsuse, Prantsuse Vabariigi valitsuse, Madalmaade Kuningriigi valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus riiklikus kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates küsimusele, mille Court of Appeal esitas talle oma 15. mai 1980. aasta määrusega, otsustab:

Selle näol, kui autoriõiguste omanik või tema volitatud isikud realiseerivad liikmesriigi õigusaktidega kaitstud autoriõigusi autoriõiguste omaniku antud litsentsi alusel Portugali Vabariigis õiguspäraselt valmistatud ja turustatud grammofoniplaatide suhtes, on tegemist tööstus- ja kaubandusomandi kaitsega seotud põhjustega Euroopa majandusühenduse ja Portugali Vabariigi 22. juuli 1972. aasta kokkuleppe (EÜT L 301, lk 165) artikli 23 tähenduses ja seega ei ole sel juhul tegemist kõnealuse kokkuleppe artikli 14 lõikega 2 keelatud kaubanduse piiramisega. Sellise tegevuse näol ei ole tegemist meelevaldse diskrimineerimise vahendiga ega ühenduse ja Portugali vahelise kaubanduse varjatud piiramisega.

Mertens de Wilmars

Bosco

Touffait

Due

Pescatore

Mackenzie Stuart

O'Keefe

Koopmans

Everling

Chloros

Grévisse

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 9. veebruaril 1982. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

A. Van Houtte

J. Mertens de Wilmars